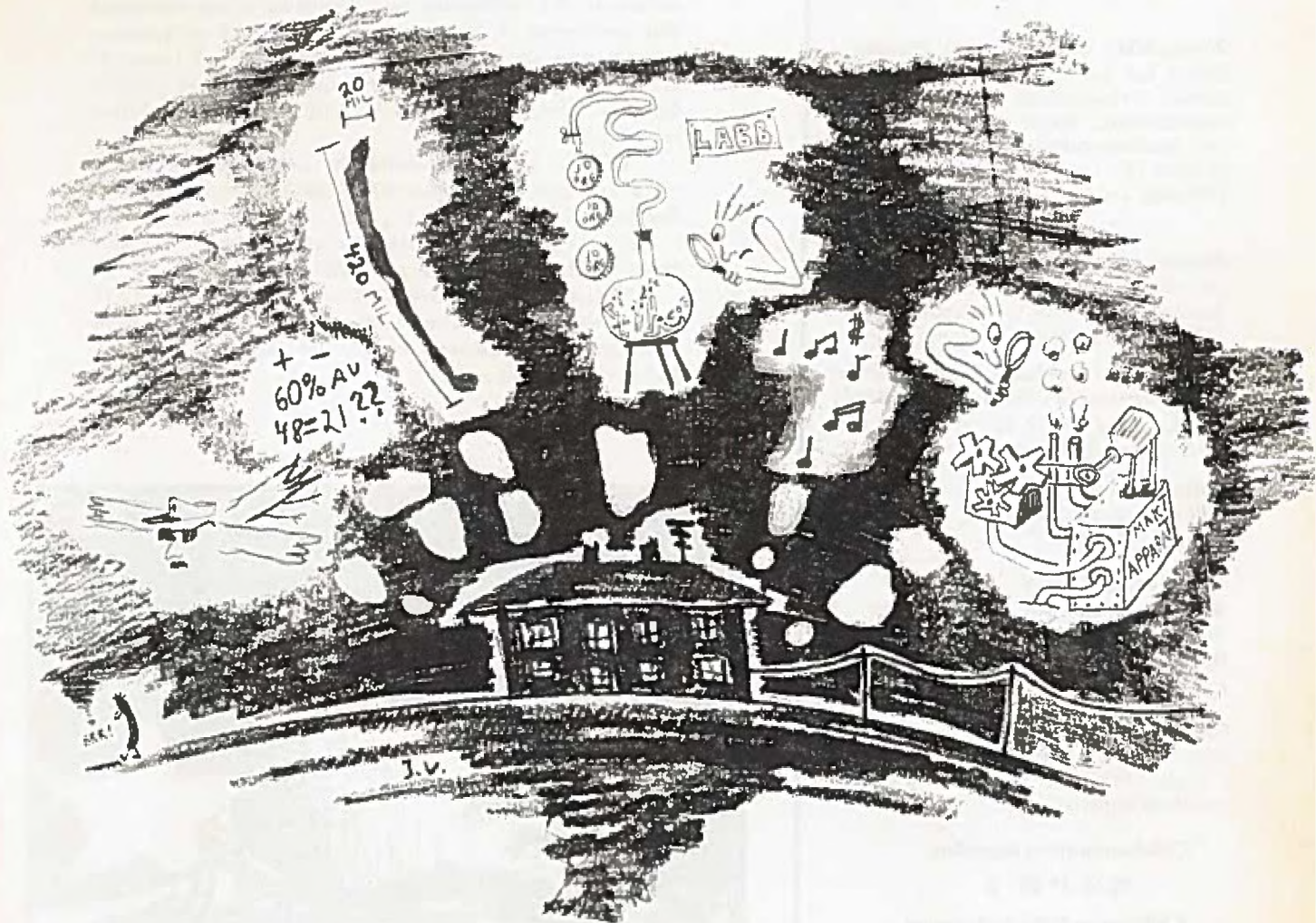

Resande Skolan till Chile
med lupp i bagaget

**"Ebberöds bank" i
Pinochets arme'**

Redaktion:

Rosemarie Andersson, Margareta Björling,
Ingvar Enghardt, Ulrika Johansson och
Jonas Ljungstedt.

Ansvarig utgivare: Margareta Björling

Tryckeri: Tryckop, Stockholm

Pressläggning: 7 december 1990

Omslagsbild: Chilekursen på Färnebo-
skolan har just rest till Chile för att
granska förhållandena inom olika sam-
hällsområden, såsom gräsrotsdemokra-
tin, maktapparaten, ekologin. Artikel
på sidan 18.

Teckning: Jan Volny

Prenumerationspris: 60 kr för 4 nr
(Myndigheter och institutioner: 80 kr)
Betala på pg 504 88-5, Chilebulletinen.
Stödprenumeration: 100 kronor

Medlemskap i Chilekommittén inkluderar
prenumeration på Chilebulletinen. Betala
160 kr på pg 88 72 33 - 5 (100 kr för
studerande och pensionärer).

Adressändringar sändes till:
Chilekommittén, Box 622,
101 32 Stockholm

CHILEKOMMITTEN

Adress: Box 622, 101 32 Stockholm
Telefon: 08/40 53 04

Besöksadress: Solidaritetshuset, Barnängs-
gatan 23

Chilekommitténs paroller:

Stöd återuppbyggandet av demokratin
i Chile! Frige de politiska fångarna!
Bekämpa imperialismen!

Chilekommitténs insamling

Pg 65 39 28 - 2

Chilekommitténs verksamhet
(solidaritetsarbetet i Sverige)

Pg 88 72 33 - 5

LEDARE:

»Vi har en sak gemensamt», sa general Augusto Pinochet
när han skakade hand med George Bush på Santiagos flyg-
plats, »vi älskar friheten ...» »Double talk», »lipservice», ja

Men det är inget att skratta åt. Vad de här stollarna
menar med »frihet» är något som kräver rästyrkan för att
försvaras. Kvarterspolisen Pinochet använder fortfarande
nackskott. T.f. världspolis Bush uppådar en automatiserad
och datoriserad dödsmaskin med splitter- och perkussions-
bomber som argument, vid behov förstärkt med trupp. Så
återställdes »friheten» i Dominikanska republiken (1965),
Grenada (1983), Panama (1989) för att ta några färska
exempel.

Att den sortens frihetsapostlar måste bära skottsäkra
västar och rusa fram i skottsäkra bilar när de rör sig utom
fästningen är axiom.

I detta nummer beskrivs, som alltid, kampen för sann
frihet och demokrati i Chile och Latinamerika.

Fortfarande väntar över 200 politiska fångar på rättvisa
och frihet i »demokratin» Chile. Men det militära bygget
som skyddade »friheten» vittrar, det skakar och stinker.
Det är ett gott tecken!

INNEHÅLL:

3. Skandaler skakar chilenska armén
6. »Cutufa» – »Ebberöds bank» i Pinochets armé
8. »Allendes begravning – död och pånyttfödelse i Chile» av Ariel Dorfman
11. Ung i Chile
15. Chile styrs med diktaturlag – intervju med Agueda Saenz
18. Första resebrevet från Färneboskolan
20. Ingen rättvisa – intervju
22. Nyheter & Kommentarer
23. Dagbok: oktober – november
24. Recension: Ecuador – folk och fakta

SKANDALER SKAKAR CHILENSKA ARMÉN

Militären försöker dölja
alla sina brott mot de mänskliga rättigheterna
genom den amnestilag som Pinochet genomdrev 1978 och som
nu Högsta Domstolen förklarat fortfarande gäller.

Men korruption och penningfiffel inom armén
som nu avslöjas på löpande band kanske kan dra fram även
andra brott i ljuset.

*President Bush för första gången i Chile
De politiska fångarna kan frigges i mars
Pinochets son infann sig inte i kongressen*

Så lyder några av rubrikerna i dagens tidning. Inga uppseendeväckande nyheter, om man jämför med övriga Latinamerika. I Argentina har just det fjärde kuppförsöket sedan 1987 slagits ned, med ett saldo på 11 döda. I Panama har amerikanska trupper på nytt intervererat. I Bolivia har polis och militär slagit till mot en gerillagrupp, med 4 döda som resultat, däribland en kidnappad Coca-Colachef. Det är förmodligen bara av utrymmesbrist det idag inte finns med någon notis om döda i Colombia och Peru.

Bush i Chile

President Bush, som idag besöker Chile, uttryckte igår i Buenos Aires sin tillfredsställelse över att »Amerika står på gränsen att bli den första helt demokratiska kontinenten i världen med yttrandefrihet, företagsfrihet och ekonomisk frihet».

USA:s offensiv mot Latinamerika har som mål att driva igenom en ekonomisk plan för Sydamerika, som innebär ökade handelsförbindelser. I den nya ekonomiska världskonstellationen, med ett enat och starkt Europa och ett upplöst östblock vänder sig USA mot ett Sydamerika, som lämnat militärdiktaturerna bakom sig. Bush talar om »ett historiskt ögonblick». Men prekära demokratier med politiskt och socialt våld och i många länder negativ ekonomisk tillväxt är den reella situationen.

Latinamerika i bakvatten

Latinamerika har hamnat i bakvatten och inget tyder på några radikala förändringar i positiv riktning under det som återstår av det 20:e seklet. Den regionala integrationen lyser på det stora hela med sin frånvaro. I detta läge framstår Chile

allt tydligare som ett undantag och »modell» för resten av Sydamerika. Politiskt och ekonomiskt utpekas Chile som ett exempel på en modern och pragmatisk väg mot demokrati och utveckling. I förhandlingarna med Europa är Chile det enda land för vilket det finns ett visst intresse.

Man behöver inte se till världen i stort för att konstatera att det går relativt hyggligt för Chile. Det räcker med en snabb blick på ett Sydamerika som inte ger anledning till optimism.

President Bush's blixervisit markerar en ny epok i relationerna mellan USA och

Chile. De handelsrestriktioner som infördes under diktaturen har i dagarna upphävt. Vid sin ankomst till Chile talade Bush om en »demokratisk renässans i världen» och en »rörelse mot fria marknader parallellt med demokratin». Han lovordade också Chiles fredliga återgång till demokrati, i kombination med de ekonomiska framsteg inget annat land i Latinamerika kan uppvisa.

Skandaler skakar militären

Men även om inte tidningsrubrikerna i Santiago kan tävla i dramatik med grannarna i Sydamerika råder det inte helt stiltje i Chile. Korruption och ekonomis-

Förbindelser på hög nivå.
Bush på visit hyllar Chiles
»fria marknader».

► ka skandaler i de militära leden har aktualiserat namn som är intimt förknippade med övergrepp mot de mänskliga rättigheterna.

»Så gott som hela militärmakten är inblandad i grava brott mot de mänskliga rättigheterna. Därför är det osannolikt att rättvisa kommer att kunna skipas, hur mycket vi än skulle vilja det.»

Det menar bl a Carlos Montes och Juan Pablo Letelier, parlamentsledamöter för Socialistpartiet. Men vid ett sammanträffande i kongressen uttryckte de samtidigt en försiktig optimism när det gäller alla ekonomiska skandaler som nu håller på att komma i dagen.

»Chilenarna är av tradition känsliga för allt som luktar korruption. Samma militärer som varit inblandade i grova brott mot de mänskliga rättigheterna är inblandade i smutsiga penningaffärer med statliga pengar. Kanske blir det på det sättet vi kan få fram sanningen och skipa rättvisa.»

En check på 3 miljoner dollar från armén till Pinochets son är bara en av många intrikata penningaffärer kongressen nu håller på att utreda. Ett anonymt brev som en grupp arméofficerare tillsänt Pinochet har kommit i dagen genom kristdemokraten Carlos Dupré:

»Vi menar att armén håller på att falla sönder på grund av fallet »Cutufa» och militärledningens omoraliska handlande. Ni (Pinochet) har till pressen sagt att ingen general är inblandad i fallet »Cutu-

fa». Det, min general är en stor lögn och manskapet följer inte en general som ljuger.»

»La Cutufa» är namnet på ett stort finansbolag som bildades av säkerhetstjänsten CNI för ca 10 år sedan som fasad för illegala penningtransaktioner. »Santa Barbara» är ett annat fiktivt bolag som mottog statliga krediter och som just förklarats i konkurs på grund av förskingring. Chefen för »Santa Barbara», f d CNI-chefen Alvaro Corbalan, kopplas till mordet på flera vänsterledare. Hans livvakt deltog bl a i mordet på MIR-ledaren och journalisten José Carrasco samt kommunistledaren Muskablitz 1986.

Vissa bedömare talar om en verklig »jordbävning» inom armén där det till och med ryktas om att Pinochet skulle avgå.

Käppar i hjulet

Men medan nya intrikata detaljer om »La Cutufa» fortsätter att vara samtalsämne vid alla sociala tillställningar sätter högern konsekvent käppar i hjulet när det gäller att skipa rättvisa. Högsta domstolen har återigen visat sitt villkorslösa stöd till Pinochet-regimen genom att frige en säkerhetsagent som både varit inblandad i mord och i skandalen kring »La Cutufa».

För några månader sedan röstade medlemmarna i högsta domstolen enhälligt för att behålla 1978 års amnestilag som förhindrar rättegångar när det gäller de mänskliga rättigheterna. I början av nästa år kommer den av regeringen tillsatta Rättigkommissionen att presentera resultatet av de senaste månadernas grundliga dokumentation av övergreppen under diktaturen. Det råder skilda uppfattningar om hur långt kommissionen kan gå när det gäller att fastslå sanningen.

Justitieminister Cumplido presenterade för flera månader sedan ett lagförslag som genom en författningsändring bland annat skulle ge president Aylwin möjlighet att benåda de politiska fångarna. Ett starkt modifierat förslag har i dagarna antagits av parlamentet. Det skedde efter långa och utdragna förhandlingar mellan Renovacion Nacional och »La Concertacion» och resultatet blev en mycket utslätad version av det ursprungliga förslaget.

Regeringen har haft som mål att de politiska fångarna skulle kunna frigges före jul. Med den antagna utslätade versionen av »Leyes Cumplido» får presidenten befogenhet att individuellt benåda de politiska fångarna först från och med mars månad nästa år.

»Rättvisa så långt möjligt»

Aylwin själv har sedan mars sänkt tonen och talar idag om att »skipa rättvisa så långt det är möjligt». Att han personligen är starkt engagerad i mänskliga rättighetsfrågorna intygar alla som känner honom.

Ill: tidskriften Cause

Skandalerna skakar armén. Fasaden rämnar – inte bara byxorna!

Foto: Silvio Torrijos

Men även om presidenten – enligt 1980 års författning – i allmänhet har mycket stora befogenheter krävs det i många frågor beslut i kongressen. En visserligen överrepresenterad, men också i sig stark höger, har konsekvent framtvingat kompromisser i alla viktiga frågor. En ny kommunallagstiftning som möjliggör demokratiska val av borgmästare och kommunalstyrelse har fortfarande inte kunnat röstas igenom. Förmodligen blir dock val av kommunala ledare möjligt i slutet av 1991 eller början av 1992. Men allt kan inte skyllas på högern och militären.

Folket måste vara med

Många tycker också att de valda folkliga representanterna svikit i många frågor och inte konsekvent försvarat de frågor de gick till val kring. Andres Dominguez från Chilenska kommissionen för mänskliga rättigheter är en av dessa. Han refererar också till dagsstämningar bland de an-

höriga till »försvunna» och andra repres-sionens offer:

»Min uppfattning är att partierna inte tagit på sig rollen att informera folkopinionen i mänskliga rättighetsfrågorna. Arbetet har huvudsakligen fallit på regeringen och justitiedepartementet. Chile förväntade sig mer av sina partier i den här frågan. Jag förstår mycket väl att det bland offren idag råder en viss pessimism och trötthet. Det är naturligt. Till för ett år sedan var det diktaturen som planerade arbetet åt oss. Idag måste vi ta en massa initiativ, utarbeta förslag i alla tänkbara frågor och förändra institutionerna. Vi står inför helt nya utmaningar och det skapar en känsla av förlust. Hur mycket vi än anstränger oss finns det ingen magisk formel att bli av med den historiska skada vi alla bär på.»

Passivitet inger oro

Alla visste att 1990 skulle bli ett komplicerat år. Andra länders övergångar från

diktatur till demokrati har givit en klar vink om de svårigheter som också väntade i Chile. Man kan ha olika uppfattningar om huruvida den nya regeringen och partierna haft politisk vilja och visat konsekvens i den demokratiseringsprocess som inleddes i mars i år.

Men om de knutar diktaturen lämnade efter sig långsamt och med svårighet håller på att lösas upp är det ändå uttryck för att det funnits en vilja till förändring.

Vad många nu efterfrågar är deltagande och social mobilisering. Det är visserligen naturligt att en lugnare period följer i diktaturens spår. Men den passivitet som råder inom folkrörelsen i stort inger viss oro. En överväldigande majoritet stöder fortfarande Aylwin's regering. Det visar alla enkäter och opinionsundersökningar. Men om folket genom sina organisationer i större utsträckning uppmuntrades att vara med i demokratibygget, skulle denna vila på en säkrare grund.

Santiago 6 december 1990
ANNA-KARIN GAUDING

"Ebberöds bank" i

**Skandalerna
kring ex-diktatorns
innersta kretsar
är vardagsmat
i dagens Chile.**

**Just nu
måste ett motvilligt
rättsmaskineri nysta upp
en bedrägerihärva i
miljonklass och med
blodiga inslag.**

**Nätet kring
överbefälhavaren dras åt
hårdare var gång.**

Han insåg att det skulle gå åt helsike för Pinochet och diktaturen. Den 5 oktober 88 hade folket vänt tummen ner i folkomröstningen. Kanske alla skumma affärer skulle rullas upp! Det var bäst att i tid placera sitt kapital (1 milj dollar) på ett säkrare ställe... Den 15-procentiga räntan till trots. För familjens skull.

Han vände sig till Patricio Castro, f.d. kapten i armén, numera instruktör på krigshögskolan och agent i militärernas eget finansbolag, »Systemet», eller som kollegerna hos säkerhetspolisen, CNI, kallade det »Cutufan» (ung. Hon på lyran). Det är i februari 89.

Castro, delägare i hans ena restaurang, blir överraskad men gav honom ett lugnande besked. Han skulle tala med »generallerna», toppgubbarna i finansbolaget. Allt skulle ordna sig.

Desperat

Aurelio Sichel får vänta på sina pengar. Han gör nya påstötningar utan resultat. Den 18 juli är han desperat. Hans fru Isabel Pizarro hade tjatat på honom om pengarna, innan hon for till havet på semester. På kvällen träffar han på en restaurang Castro och en annan civil kompanjon och medinvestorare, Carlos Pesce.

Ill: Analysis

Pinochets arme

Han har redan ställt ultimatum till Castro och »Cutufas»ägarna att betala ut hans miljon dollar senast den 22 juli 89, »annars skulle han avslöja allt han visste...» Av Castro får han en check in blanco.

Vad var det han visste? Jo, att detta »informella finansbolag» hade startats för 5 - 6 år sedan av några förslagna agenter i Pinochets egen säkerhetspolis CNI med förbigående av sådana petisser som registrering för bankrörelse och skatte-debitering. Bland initiativtagarna fanns major Gaston Ramos från arméns säkerhetstjänst DINE, CNI-kaptenen Patricio Castro, förre CNI-generalen Hugo Salas (P) = pensionerad, hans efterträdare general Gustavo Abarzua (P), som räknades som chef, och chefen för TV-national general Oscar Vargas (P).

»Helt militärt»

Lockbete för investerarna var dels att bolaget var »helt militärt» = säkert och de saftiga vinsterna 8 - 10 - 15 procent i månaden! Mängder av officerare lockades därför att placera sina sparpengar i företaget. Aurelio Sichel var visserligen civil, men eftersom han var beredd att satsa stort räknades han som militär. »Kontoret» sköttes av Patricio Castro. Det bestod av hans diplomatportfölj.

Låntagare, förutom militärer med byggplaner, var affärsmän som av olika skäl behövde snabba pengar och var villiga att betala ockerräntor.

Aurelio hade ingen brådska hem den natten, han var ju gräsänklig. Ensam tog han sin blå metallfärgade Mercedes.

Skott i gryningen

Inte många reagerade när det small några skott i gryningen till den 19:e, där i kvarteret. Det skjuts så mycket... Inte ens hundarna hade skällt, så nattvakten hade sovit lugnt. När polis kom till platsen såg det ut som ett av de vanliga rånmorden. Som sådant gick det också i pressen. Bara lite ovanligt många kulhål.

Men det började genast hända märkliga saker. Bara några timmar efter att polisen fraktat bort liket efter Aurelio kommer »vännerna» ledda av Castro till Sichels kontor på restaurang Rodizio. Drar ut lådor och går igenom papper. Castro tar hand om sin check in blanco. Fotografier m.m. där Pinochet figurerar bränns. (Sichel hade också arbetat på CNI).

På kvällen vid 11-tiden kommer en ordonnans från CNI till Sichels bostad och kräver av gårdsvakten att få tillträde för att hämta några vapen som Sichel

hade i huset. Vakten ringer till kompanjonen Castro för att få tillstånd.

Med på noterna

Som gammal CNI-officer är han givetvis med på noterna. Eftersom han råkar vara påverkad och inte kan köra själv blir han hämtad av ordonnansen. Tillsammans går de in i huset och beslagtar ett gevär med Augusto Pinochets autograf på och en pistol »utan licens».

Den 21 juli på kvällen hålls ett möte på restaurangen. Närvarande: P. Castro, kommandant Guillermo Castro (en bror), Marcelo Pena, en kompis till Castro i export av mumier(!) och vapen, Ramon Escobar, storplacerare i »Cutufa», Gaston Ramos, kapten i armén och »Cutufa»-delägare, Carlos Pesce, Aurelios kompanjon och »Cutufa»-investorare.

Hålla tungan i styr

Castro varnar alla för att prata bredvid munnen »om kvinnor i allmänhet och om »La Cutufa» i synnerhet». Det gällde att inte skapa oro hos placerarna, ett tusental militärer.

Änkan bad han hålla truten.

Det dröjde emellertid inte länge så försvann en av medlemmarna i »Cutufa» ur landet med checkar på 300 miljoner pesos (ca 1 miljon dollar) ur »La Cutufas» fonder. Han hade sänts till New York för att köpa upp chilenska skuldebrev på marknaden.

Den tillsatte undersökningsdomaren i mordfallet Sichel ville helst avskrika fallet i avsaknad av bevis. Men advokaten Gaston Urreta har visat att den ammunition som användes kommer från ett specialvapen, som bara har använts förut vid mordet på Tucapel Jimenez (fackföreningsledare) och Jecar Neghme (MIR-ledare)...

Vidare frågar han: Varför var hundarna dopade den natten det skedde?

Skumma detaljer

Han visar också att en som fått ta ett stort lån från »Cutufa» är förre operationsledaren vid CNI Alvaro Corvalan (grundare av extremhögerpartiet Avanzada Nacional. Som CNI-chef var han ansvarig för mordet på 12 ungdomar tillhöriga FPMR för 3 år sedan. Den så kallade Operacion Albania).

Han fick låna en miljon dollar, samma kapital som Sichel placerat, »för att starta ett lastbilsföretag». Detaljerna är skumma och alltför många för denna artikel.

Hett om baken

Det började bli hett om baken för fle-

ra inblandade i »Cutufa». Kapten Gaston Ramos, en av huvudpersonerna, anklagades för checkbedrägeri i stor skala. I augusti 90 fick undersökningsdomaren Monica Tagle honom fälld och satt i militärarrest. Men den 17 oktober dödas hon i sin bil av något som verkar vara en brevbomb. Polisen har fått det till att hon begått självmord på detta komplicerade sätt... Redan i oktober hade Patricio Castro försvunnit ur landet med fickorna fulla av dollar (1,5 miljoner). Man trodde han for till Spanien, men Interpol tog honom i Paraguay och återbördade honom till fosterlandet nu inom lås och bom.

Vad visste Pinochet, CNI:s högste chef om sina generalers ekonomiska affärer? Enligt honom själv ingenting. »För övrigt finns det inga inblandade av mina generaler» påstod han och tillsatte en undersökningskommission. Under hösten har 16 högre officerare avgått »frivilligt»!

Fler skandaler

Till affären »La Cutufa» får vi säkert anledning att återkomma. Som avslutning kan man dock påminna om vissa andra skandaler i genren.

1983 avslöjade journalisten Monica Gonzalez på Cauce följande sköna statistik över Pinochets fastighetsaffärer:

1978, köpt 4.000 m² tomt i Limache för 400.000 pesos

1979, köpt 70.000 m² mark genom bulvan i El Melocoton för 240.000 pesos

1980, bygglån från Försvarets Pensionskassa på 24 år till en extremt låg ränta på 1.800.000 pesos

Okt. 1980 sålt till Försvarets Pensionskassa 4.000 m² tomt i Limache för 3.000.000 pesos

April 1981 köpt 40.000 m² ytterligare i El Melocoton genom bulvan för 3.000.000 pesos

Dec 1981 Vägverket köper en remsa på 14.728 m² invid Pinochets tomt i El Melocoton för 2.700.000 pesos

8 juli 1982 Vägverket köper 240 m² till för 1.100.000 pesos

15 juli 1982 Vägverket säljer till bulvanen 14.728 m² i El Melocoton för 240.000 pesos

Feb 1983 Vägverket säljer 240 m² (till bulvanen) för 85.000 pesos

Maj 1983 Staten säljer 6.000 m² (till samma bulvan, kommandant Castro Ivanovich) för 260.000 pesos

Som talesättet låter: En ann är så god som en ann. Så varför inte vandra över lik?

INGVAR ENGHARDT

Död och pånyttfödelse i Chile

av Ariel Dorfman

På natten den 11 september 1973 beordrade general Augusto Pinochet att Salvador Allendes kropp i hemlighet skulle läggas i en grav vid havet. Han kunde då inte föreställa sig att just den president som han precis hade störtat och vars arv han var fast besluten att för alltid utrota ur Chiles minne en dag skulle få en tumultartad andra begravning där många av dem som bidrog till hans fall skulle komma att hedra honom. För Pinochet tog det bara några timmar att bli av med den man han förrätt. För det chilenska folket skulle det däremot ta sjutton års motstånd för att kunna rädda Salvador Allende från den anonyma jord dit han blivit förvisad. För att kunna göra det måste de nämligen först lyckas med den betydligt riskablare uppgiften att rädda den demokrati till vars försvar deras president hade dött.

Den 11 mars i år, så snart Chiles nye demokratiska president, Patricio Aylwin, installerat sig i Monedapalatset, det presidentpalats där Allende dött, så började planerna för det officiella avskedet och begravningen. Aylwins första besökare var faktiskt Allendes änka, Tencha – och hans hälsningsord till henne var »Jag är skyldig Salvador en begravning.» Han höll sitt löfte: Den man som såsom det kristdemokratiska partiets ordförande 1973 hade lett oppositionen mot Allende, som hade vägrat att underteckna en överenskommelse som kanske kunde ha stoppat kuppen, som hade gått till militärerna några dagar efter kuppen för att gratulera dem och – som det skulle visa sig – fruktlöst och naivt föreslå att de skulle överlämna makten till de väntande civila politikerna, han skulle bli huvudtalaren på Allendes begravning.

De flesta chilensare trodde att familjen skulle välja den 11 september som datum för begravningen, det var ju när allt kom omkring i alla fall årsdagen av hans död – man tänkte att det skulle vara ett lämpligt sätt att åter sluta den cirkel som brutits. Men Allendes anhöriga visade en djupare visdom och valde den 4 september istället. Det är det datum då vi chilensare, under större delen av vår oberoende historia, har hållit presidentval. Det var det datum då det gått exakt tjugo år sedan Allende blivit den förste socialisten i historien som kommit till makten i demokratiska val och därmed öppnat ett andningshål för hoppet att nå djupgående strukturella förändringar med fredliga medel, att socialism kunde byggas utan att förtrycka dess motståndare. Att genomföra ceremonin den dagen var därför det samma som att bekräfta Allendes demokratiska vitsord och därmed vägra ge den militära interventionen någon legitimitet – den hade planlagts, genomförts och sedan rättfärdigats av de konservativa krafterna i Chile med entusias-

tiskt bistånd från Nixon, Kissinger med flera, såsom det enda sättet att rädda landet från »kommunismen». All den skräck som skulle följa kunde därefter trumpetas ut som det minst onda av två onda ting, ett auktoritärt system som det olyckliga sättet att stoppa flodvågen av totalitarism – d v s så länge Allende kunde utmålats som en marxistisk enväldshärskare.

Allendes offentliga rehabilitering, det faktum att en socialist skulle hedras officiellt som en stor demokrat i samma historiska ögonblick som socialismen befinner sig i kris genom att den misslyckats med att vara pluralistisk och delaktig, det drev Chiles högerflygel och vissa armégeneraler till fullständigt ursinne. Under de senaste månaderna har de i en spärrelad av orimliga uttalanden anklagat Allendeisterna för att, med bistånd från kristdemokraterna, vilja »skriva om historien» – som om historien bara tillhör dem som har makten och som om de själva inte ägnat sjutton år åt att skriva om den med hjälp av kulor och censur, som om det chilenska folket inte hade skrivit och skrivit om Allendes historia och vår egen historia under alla dessa år, skrivit den genom våra protester, skrivit om den i tysthet i våra hjärtan, bidande vår tid tills vi skulle bli tillräckligt starka för att återuppväcka till dagens ljus den kropp vi hållit vid liv i vår fantasibildade mörker.

På begravningsdagen, då jag såg den lugna, innerliga folkmassan, fotografierna som under alla dessa år hållits gömda i madrasserna för att slutligen hållas upp då kistan fördes förbi, den gamle mannen som grät som ett barn ner i den chilenska flagga han höll skrynklad i sin hand, ungdomar som inte ens var födda då Allende försvann skrek hans namn som en besvärjelse mot döden, tusen och åter tusen fattiga som förlorade en dagslön för att kunna berätta för sina barnbarn att de varit där, kvinnor i rullstolar som sköt sig framåt mot Allendes nya grav som om den varit himlen, blommorna som föll ur oräkneliga händer, jag förundrades över miraklet i det hela, hur alla dessa människor hållit Allendes minne brinnande mitt i förtvivlan och terror. Jag förundrades över de miljontals timmar de måste ha väntat på denna dag medan soldaterna ödelade deras land och familjer. Allende hade överlevt för att dessa människor överlevt.

Det var exakt 17 år sedan hans anhängare sett Salvador Allende levande för sista gången. Jag var bland de miljoner människor som ropande demonstrerade på Santiagos gator den 4 september 1973 för att fira treårsdagen av vår valseger. Den kvällen tog det den grupp jag deltog i

Demonstration för Allende inför marsvalet 1973

Foto: Elisabet Palo

sju timmar att nå fram till Monedapalatsets balkong. Där stod Allende och hälsade massorna. Vi tågade förbi, sjöng och skanderade och vecklade ut fanor, och då vi passerade vår president intalade vi oss för ett magiskt ögonblick att vi var lika starka som någonsin, att vi fortfarande kunde förändra mänsklighetens historia och befria vårt land från den misär som plågat det så länge vi kunde minnas. Sen vände vi oss om och såg honom där, stående ensam på balkongen viftande med en avlägsen vit näsduk, och något outtalat och smärtsamt inom var och en av oss fick oss att vända om nästa hörn och gå runt kvarteret för att blanda oss med nästa framvällande kolonn och gå förbi igen en lång sista gång. Våra hesa röster kunde ryta att det enade folket aldrig skulle besegras, att vi skulle segra, Venceremos, om och om igen, men vad vi verkligen gjorde den natten var att ta adjö av vår president. Djupt inom oss måste vi ha vetat att Allendes dagar var räknade, att allas våra dagar var räknade och att de som räknade dem och snart skulle genomföra mordandet var militären.

Av de alltför många människor som skulle dö under de följande åren skulle Allende bli den förste – troligen genom självmord, även om det fortfarande finns några motsträviga själar som hävdar att han mördades av armén. För dem som skulle bli torterade, sända i exil och fängslade, för dem som skulle avskedas från sina arbeten, för dem vars anhöriga skulle dö långt hemifrån eller förnekas en grav, för dem som var tvungna att av rädsla tysta ner sina barn förblev Allende en symbol för både den kollektiva förlusten och det kollektiva hoppet. För varje chilens som led på ett djupt otröstligt sätt under den tiden – och många av dem hade inte varit Allendeanhängare – så var möjligheten att begrava den tidigare presidenten ett ställföreträdande sätt att begrava de egna plågorna, ett bevis för att mardrömmen verkligen var slut.

Plötsligt, mitt bland de knutna nävarna och den enorma folkmassans mässande av slagord, fick jag en svindlande känsla av att tiden stannat, att vårt avsked vid Monedapalatset och vårt avsked vid kyrkogården så många år senare följde på varandra, att ingenting hade hänt däremellan.

Illusionen upplöstes snart.

Tiden hade gått, i Chile och i världen. Den dagen var inte enbart seger. Om Pinochet inte lyckats stoppa Allendes begravning så hade Allendes efterföljare inte heller lyckats tränga ut Pinochet helt ifrån makten. Det är inte bara det faktum att generalen fortfarande är överbefälhavare över armén; att hans utnämnda nära vänner har veto-rätt i senaten, i högsta domstolen och i stadsdistrikten och på så sätt förhindrar folkligt självstyre, det är inte bara det att misstroende och lögnar har skadat Chiles moraliska landskap och kommer att påverka det under vem vet hur många generationer utan det är det att Pinochets politik har förändrat det sätt på vilket Chile drömmer om sig själv och sin framtid.

Delar av det väldiga förtryckta land som hade valt Allende kan envist framhärda och dyka upp vid högtidliga tillfällen som detta, men de flesta chilensare har övergett alla tankar på att radikalt förändra samhället – de förväntar sig glatt att den västerländska utvecklings- och konsumtionsmodellen ska lösa deras problem. Det är för att Allendes egna socialister, liksom så många vänstermänniskor runt om i världen, har omfattats av marknadsekonomins fröjder som de nu kan regera tillsammans med kristdemokraterna, deras forna rivaler, och acceptera att det bästa de kan hoppas på är en begränsad omfördelning av tjänster och inkomster till landets fattigare sektorer. Denna allians som sammanfört ►

► de progressiva sociala krafter, vars splittring öppnade vägen för den militära interventionen, har gett Chiles övergång till demokrati en stark stabilitet och kommer att göra det möjligt att gradvis slopa diktaturens lagar och inflytande. Och Aylwins regeringsstil – anständig, moralisk, sannfärdig – har börjat läka landets djupa sår. Men nu uttalas ordet »revolution» bara av kommunisterna, en gång den chilenska vänsterns mest moderata och ansvarstagande parti och nu i fullständig oordning, bojkottade både på grund av deras misslyckade politik för väpnad kamp som för den byråkratiska socialistiska modellens världsomspännande sammanbrott.

Det är möjligt att tillsammans med massorna ropa att denna begravning var återuppväckandet av en man vi vägrade att glömma, samtidigt blev den ett verkligt farväl, ett tillfälle då man kunde mäta hur många av de idéer han trodde på, hur många av hans upproriska förhoppningar som fick en riktig begravning, kanske ett definitivt nostalgiskt farväl.

Och ändå kunde Allende på sätt och vis inte vara vår samtida i högre grad. Inga av de stora problem han ägnade sin levnad åt har lösts sedan hans död: Tvärtom, för majoriteten av chilensare, latinamerikaner och folk i tredje världen har levnadsstandarden under de senaste två decennierna istället för att förbättras alltmer försämrats. Om något så är vi mindre oberoende, längre efter och mer sårbara än tidigare. Det arbete för ekonomiskt, teknologiskt och kulturellt oberoende som Allende proklamerade är lika nödvändigt idag som igår – och de måste dessutom, precis som Allende oförtröttligt framhållde, nås genom demokratiska medel, genom att göra vanligt folk till förkämpar för sitt eget öde. Han skulle ha varit den förste att påpeka att mer kapitalism som botemedel och lindring för de sjukdomar som kapitalismen själv obarmhärtigt hemsökt oss med i så många sekel kan inte vara det riktiga svaret på vårt trångmål.

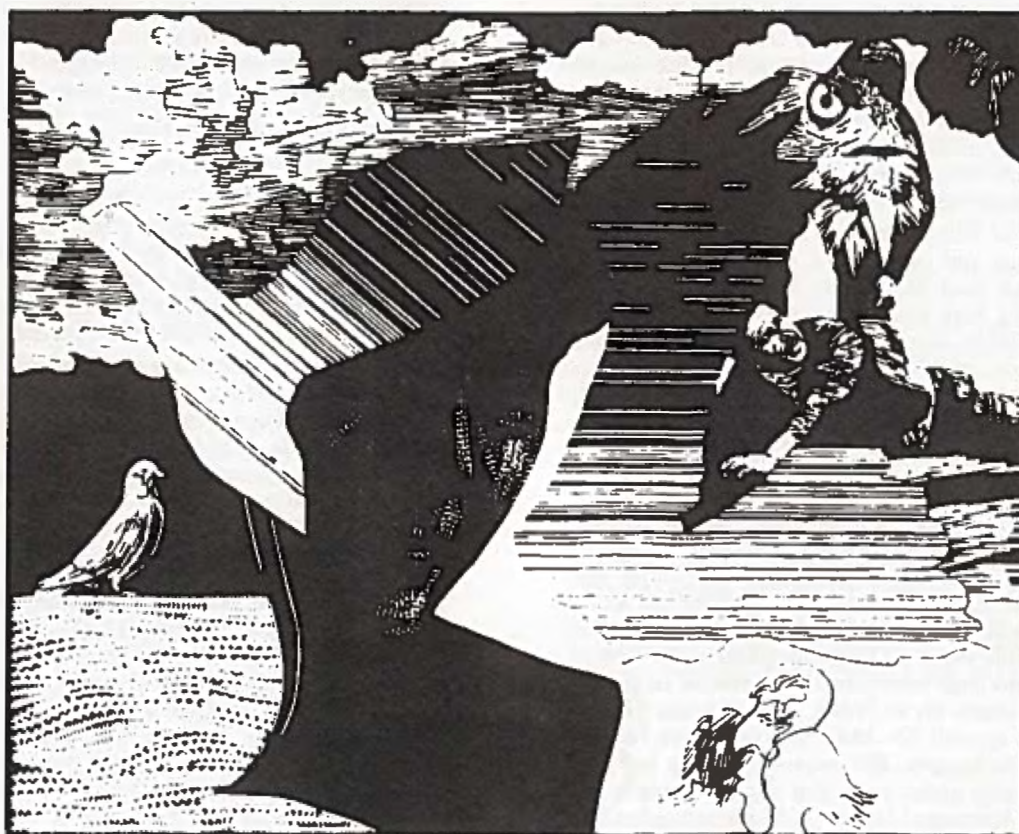
Tragedin är den att – liksom det där andra experimentet för att förena socialismen med demokrati, Pragvåren 1968 – vi aldrig fick chansen att undersöka ett alternativ. Vi krossades av de självutnämnda representanterna för socialism respektive demokrati fångade i det kalla krigets rädsla. Trots att Allende personligen fördömt den sovjetiska invasionen av Tjeckoslovakien, så lyckades han inte i det chilenska fallet, och troligen kunde han heller inte, på samma sätt som varken jag eller resten av vänstern kunde dra de djupare slutsatserna ur det misslyckandet. Vi såg inte det östeuropeiska sökandet som en spegel från vilken vi kunde dra lärdomar. Vi var så mycket mer demokratiska än våra fiender på högerflygeln att vi trodde det var onödigt att se djupare in i våra egna oklarheter och svagheter.

Att kritisera dessa idéer och många andra är att våga inleda en verklig diskussion med Allende. Det kan slutligen bli den mest långtgående konsekvensen av begravningen den 4 september. Så länge Allende låg i en anonym grav, förnekad inför oss på samma sätt som de försvunna i Chile fortfarande av de väpnade styrkorna blir förnekade inför de anhöriga, så måste vi hålla myten om honom levande – och man kan få tröst eller inspiration från en myt men man kan inte hålla en dialog med mannen bakom den.

Men nu när Salvador Allende, så död och så levande, har återbördats till den jord vi reserverat för honom under alla dessa år, så kan vi börja leva med honom och utan honom, i en värld som mer än någonsin behöver den sociala rättvisa och den fulla delaktighet som han drömde om för allas räkning.

Översättning från engelskan
LENA LINDGREN

»Burying Allende: Death and Rebirth in Chile» The Nation magazine/The Nation Company, Inc., cop. 1990

III: Olof Sandahl

UNG I CHILE

»Kom med i de överflödigas dans»,
ljuder den nedslitna bandspelaren i ett av Santiagos många slum-
kvarter, La Pincoya. Det är den populära rockgruppen »Los Prisioneros»
som tolkar de unga chilensarnas frustration.
»De bad oss anstränga oss och utbilda oss, och till vad nytta?
För att dansa och sparka sten», fortsätter bandspelaren.

Chile är i högsta grad ett ungdomligt land. Ungefär en tredjedel av befolkningen är mellan 15 och 30 år. Eftersom nativiteten sjunker kommer de unga kanske aldrig mer att utgöra en lika stor andel av den chilenska befolkningen som just nu.

Los Prisioneros bittra inbjudan till »de överflödigas dans» är en satir över många års inbjudan till »Moderniseringens fest» som riktats till de unga. Alltsedan 60-talet – och med förnyad styrka under militärdiktaturen – har en värld full av möjligheter, i ett samhälle som snabbt utvecklas, blivit presenterat för skolelevorna. Men även om de har ansträngt och utbildat sig inskränks deras delaktighet i det moderna samhället till att trycka näsan mot ett luxuöst skyltfönster.

Unga »misstänkta»

I det polariserade klimat som präglade general Augusto Pinochets diktatur, har regeringen varit betydligt mer bekymrad över ungdomsproblemet än över ungdomarnas problem. 1988 anhölls 120 000 ungdomar av polisen, varav 100 000, enligt polisens egna uppgifter, enbart arresterades för att de verkade »misstänkta». »Myndigheterna misstänker och angriper en

bara för att man är ung och fattig.» De unga har behov av att ge igen.

Marco Grez, 24 år, är initiativtagaren till ungdomsklubben »Fönstret» i La Pincoya. Han visar mig runt i sitt kvarter och hälsar på alla vi möter. Han är tydligen välkänd och omtyckt i kvarteret. Han hälsar särskilt på de unga som står och hänger i gathörnen. De står och sparkar stenar medan de röker marijuana-joints ända ner till sista grässtrået. I Chiles slumkvarter går ingenting till spillo.

Marco anförtror mig att han själv stod där och sniffade lösningsmedel när han var 11 år. Som två-åring blev han föräldralös då fadern hamnade i fängelse. Han hänvisades till att bo hos olika släktingar. Som 11-åring försedde han dagligen sina hjärnceller med lösningsmedel och blev småkriminell. Han kände, förståeligt nog, att livet varit orättvist mot honom.

– Min instängda vrede kom till uttryck under de stora protesterna i början av 80-talet, berättar han.

– Vi byggde barrikader och kastade bensinbomber, först och främst för att vi var aggressiva. Det var inte alltid som de politiska motståndsrupperna kunde styra våra protester. Upproret gjorde också att

vi fick uppleva diktaturens och fascismens rätta ansikte. Förtrycket var blodigt.

Som barn drömde jag om att bli marinsoldat, för jag hade slukat TV:s propaganda med hull och hår. Nu blev jag tvungen att, tillsammans med andra, tänka djupare över varför det gick så snett för oss och vad vi kunde göra. Vid den tiden träffade jag en präst härifrån kvarteret som tog sig an mig som en far. Han hjälpte mig att ta ställning för livet.

Frånsett då jag var riktigt liten så har jag växt upp under diktaturen och fram till protesterna var all politik tabu. Det var också då som de första idéerna till det arbete som vi utför här i kvarteret idag började spira.

Dolda talanger

Vi kommer fram till ungdomsklubben »Fönstret». Den är inhyst i ett litet hus med tunna väggar och en stor trädgård. Huset är fullt av målargrejer, musikinstrument, teaterrekvisita och en vänlig, trevlig stämning. I några rum finns utlagda madrasser för fasta och tillfälliga nattgäster. På gården håller en grupp på att koka linser och ris medan några småflickor har invaderat det lilla biblioteket, med två-tre ►

► hyllor böcker, *TÖR* att läsa serietidningar och äventyr.

Vad för slags arbete utför ni här i La Pincoya?

– Vi ser oss själva som en rörelse för att få ungdomar att själva göra något åt sitt kvarter. Vi har startat verksamhet här i kvarteret med gatuteater, karneval, fester med levande musik, videofilm på gatan, matutspisning för barn osv. Alltihop är aktiviteter som ingen är van vid här i La Pincoya, men som har fått stor uppslutning. Vi välkomnar de unga i våra konstnärliga verkstäder. Genom teatergrupper, musikband och målarbrigader som sätter färg på de trista, gråa murarna, utnyttjar vi dolda talanger hos folk. Vi har faktiskt bland oss framstående bildkonstnärer, författare, filosofer, skulptörer, pedagoger, psykologer, dansare, skådespelare osv. Det visar bara vilken enorm potential den chilenska ungdomen utgör.

Vi ägnar alltid mest uppmärksamhet åt de mest utstötta, dem som ingen tar hänsyn till. Vi har t ex kört en workshop för ungdomskriminella, där vi så småningom fått dem till att träna sig i olika färdigheter som kan styrka dem i sin utveckling. Vi har goda kontakter med i stort sett alla här i kvarteret och de föräldrar som skickar hit sina ungar hyser stor tillit och respekt för oss. Vi planerar att åka på semester tillsammans även om det blir svårt att skaffa pengar till resan.

Vi är inte bara en klubb med fasta öppettider. Några av oss bor här, så det är öppet dygnet runt. Alla är välkomna.

Under kampanjen »Nej till Pinochet» satte karnevalståg med ungdomar från »Fönstret» färg på gatorna i slumkvarteren.

Jag tycker att resultatet har varit uppmuntrande. Vi har fått många ungdomar att intressera sig mer för att själva delta och göra något åt den trista tillvaron istället för att stå och hänga i gathörnen. Vi har haft en ganska välfungerande intern struktur för att sätta igång nya saker. Men naturligtvis har vi allt för knappa resurser. Hade vi haft fler är jag säker på att vi hade kunnat få med många fler ungdomar.

Problemet är att slumkvarteren inte har ordentligt med plats för oss unga. Den gemensamma ytan är gatan. En stor del av vår kraft har gått åt till att betala hyra och skaffa löpande medel för att inte plötsligt stå utan, så som det går för många liknande grupper.

Fest på gatan

Under valkampanjen till folkomröstningen blev vi anlitade av NEJ-sammanslutningen för att gå omkring utklädda i slumkvarteren och sätta igång gatufester. Det gav oss lite pengar, samtidigt som vi arbetade för en god sak. Myndigheterna vet naturligtvis var vi står. Vi har blivit rannsakade och förhörda. Men det biter ju inte på ungdomar i dagens Chile.

Vilka är de chilenska ungdomarnas största problem?

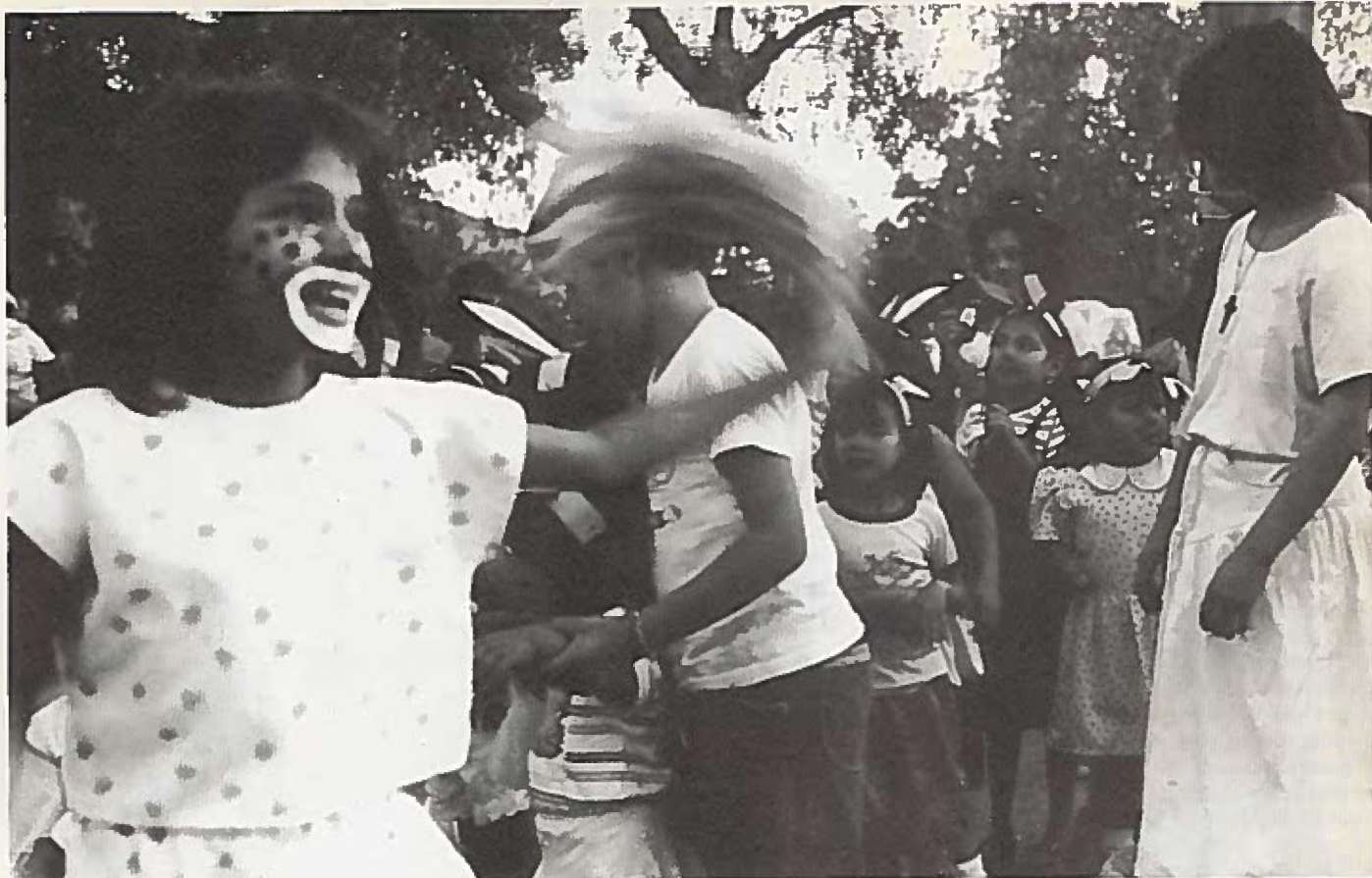
– Först och främst finns det för få ställen att vara på. Det finns med andra ord för få ungdomsklubbar som »Fönstret». I Chile finns en enorm klasskillnad som också ungdomen lider av. Även om många fler tar studentexamen än i föräldragenerationen, är det bara de mest välbärgade som har råd med en högre utbildning. Universitet och tekniska skolor ►

Det ska bli barnkarneval i La Pincoya. Ungdomsklubben »Fönstret» »Taller Juvenil La Ventana» håller i det hela. Här berättas en historia för att skapa den rätta stämningen.

Foton: Rasmus Sønderriis

Här är det karneval! En del av barnen bar skyltar med texter som:
»Inte flera löss!» och »Inte mer vin – Vi vill ha mjölk!»

Foton: Rasmus Sønderris

►är, som så mycket annat i Chile, privatiserade och drivs snarast som privata företag. Även om man har 12 års skolgång är man hänvisad till gathörnet.

Ett annat problem är situationen hemma. Våra föräldrar har också lidit mycket under diktaturen. Våra underbetalda, misshandlade, förtryckta, mördade och försvunna föräldrar. Om de unga är arbetslösa i ett nedtryckt och trångt hem möts de kanske av föräldrarnas förargelse. Flickor som blir gravida med killar som inte kan försörja dem, och pojkar som springer omkring och gör ingenting, blir utsatta för föräldrarnas auktoritet.

Men vi möts av auktoritet i skolan, på gatan, i samhället. Det blir för mycket om man ska uthärda samma sak i hemmet. Många unga är så besvikna att de dras ner i likgiltighet och narkomani. Eftersom de inte har pengar förvandlar de all världens apoteksvaror till farligt knark. Det blåser ut hjärnan på allt för många.

Hur ser du på ungdomens roll i framtiden?

– Jag tycker det verkar som om ungdomen visar vilja till samarbete tvärs över politiska gränser. Jag hoppas det blir så att vi tillsammans kan öka de ungas delaktighet.

Jag hoppas att man någon gång kan nå fram till en gemensam politik grundad på folkets verkliga känslor och behov. Under alla omständigheter kommer vi att uppleva en politisk-känslomässig instabilitet, om man säger så, för i spelet om »sanning-

en» vet man aldrig exakt vad man ska tro. Det beror i hög grad på någonting känslomässigt.

Jag blir t ex djupt rörd när jag läser någonting om Salvador Allende, eftersom han är sammankopplad med min klass och tid. Allt detta säger jag som »gammal» narkoman, som »ligist» och alla andra saker systemet gjort mig till. Det enda systemet inte kan ta ifrån mig är min medvetenhet. Jag tror att när

en fattig en gång inser att alla fattiga är fattiga därför att de blir utnyttjade, finns det ingen som kan hindra honom från att påverka sin framtid.

Och jag vill ta ansvar för denna framtid.

RASMUS SØNDERRIIS

Övers. från danskan
ELISABETH SIVERTSSON

"CHILE STYRS MED DIKTATURLAG"

– Har det skett några framsteg i Chile under de mer än sju månader som en demokratisk regering styrt landet?

Chilebulletinen ställer frågan till Agueda Saenz, internationell representant för Kommittén för försvaret av de mänskliga rättigheterna och på tillfälligt besök i Stockholm. Hennes make, MIR-ledaren Jecar Neghme, mördades för drygt ett år sedan.

– Ännu idag sitter över 200 chilensare i fängelse av politiska skäl. Det beror på att högern har torpederat alla försök, alla initiativ som tagits i parlamentet för att de ska bli frisläppta. Det handlar om män, och kvinnor som gett allt, för att återställa demokratin, för social rättvisa och för det socialistiska alternativet.

Man försöker nu tvinga det chilenska folket att acceptera ostraffad brottslighet via en »allmän amnesti». Vi menar att om de djupa sår, som chilenska folket tillfogats av militärregimen skall kunna läkas, för att vi skall nå social försoning och ett demokratiskt sätt att leva tillsammans, så måste först sanningen komma fram och rättvisa skipas. Naturligtvis får det inte finnas politiska fångar i fängelserna.

Det går inte att jämföra den motsståndskamp som folket utkämpat med den folkmordspolitik som staten utövade och där tusentals chilensare mördades, där de folkliga organisationerna upplöstes och där kamrater som arbetade för de högsta demokratiska idealen blev förföljda, arresterade och sedan bara »försvann».

Hur många politiska fångar sitter nu fängslade med och utan dom?

– För närvarande är det 285 som erkänns som sådana. Några som fängslats efter den 11 mars -90 (Aylwins maktövertagande) har ännu inte sin status som politiska fångar erkänd.

Många politiska fångar väntar fortfarande på sin dom. Processerna får dra ut på tiden hur länge som helst. Rättsstatliga förhållanden måste återställas i Chile. Men den militära rättsskipningen som fortfarande gäller och som handhas av personer utan någon som helst juridisk utbildning, driver med hjälp av »terroristlagen» dessa politiska processer och överklagar för att kunna skärpa straffen till det absurda.

De håller de politiska fångarna som

gisslan för att tvinga de folkliga krafterna att förhandla bort kravet på straff för de skyldiga inom krigsmakten, personer och kårer som varit inblandade i avskyvärda dåd mot de mänskliga rättigheterna under dessa 16 år av diktatur.

De politiska fångarna används för utpressning. Högern motsätter sig alla tankar på frikännande och även på rättsenliga processer.

Hela rättssystemet i Chile styrs av diktaturens »grundlag» från 1980. Bara på några punkter har den modifierats innan den underställdes folkomröstning (som samtidigt blev ett Nej till Pinochet). Men i dess huvuddrag, etiskt, ideologiskt, politiskt och juridiskt så är den diktatu-

rens verk. Chile styrs med en diktaturlag.

Kan dessa domstolar överhuvud taget påverkas?

– Nyligen diskuterades i parlamentet några lagförslag beträffande de politiska fångarna, de så kallade Cumplido-lagarna (efter Cumplido justitieministern). Där har organisationer för försvar av de mänskliga rättigheterna varit remissinstans.

Detta regeringsförslag skulle medgett ett progressivt frisläppande av de politiska fångarna. Men det förvanskades totalt genom högerkrafterna i deputeradekammaren. Nu har det sänts vidare till senaten och där är läget än sämre, efter-

Agueda Saenz

Foto: Ingvar Enghardt

► som högern är i majoritet. Bland annat sitter där nio ledamöter direkt utsedda av diktatorn Pinochet.

Mänskliga rättighets-rörelsen har liten tilltro till att den vägen få en rättvis lösning. Ultrahögern, UDI, motsätter sig absolut allt som kan leda till ett frigivande.

Det är fruktansvärt invecklat. Aylwin begär av parlamentet fullmakt för att ge nåd efter att varje fall har studerats noggrant. Men nu är det så att nåd bara kan meddelas de fångar som har sina processer avslutade och som fått en dom. Och de fallen representerar knappt 3 procent av alla de politiska fångarna. Ja, 3 procent!

Taktiken i militärdomstolarna är att dra ut på processerna i det oändliga. Det finns kamrater i fängelse sedan 10 år tillbaka och vars processer fortfarande är oavslutade.

Är detta verkligen lagligt enligt grundlagen?

– Det är helt lagligt. Det finns massor av knep och kryphål för att sinka processer.

Vanligen startar man inte bara en process utan flera samtidigt mot samma tilltalade. Så om en process avslutas finns alltid nästa att ta till.

Du sa att de betraktas som gisslan men har de här personerna verkligen den tyngden, är de så viktiga?

– Jag tror det. För det första har de en stark moralisk betydelse inom det chilenska samhället. De politiska fångarna är väl kända och älskade bland folket. Deras kamp är fullständigt rättmätig. De står för historiskt moraliska värden hos det chilenska folket. Ett folk som envist kämpat mot invasion och kolonialism, mot spansk och annan imperialism. Vi är ett folk som har demokratin och motståndet i blodet.

De politiska fångarnas problem angår därför hela den folkliga rörelsen.

För det andra behöver krigsmakten dem för att tvinga fram amnesti för sina brott mot folket från nuvarande regeringen.

Ja, vi har politiska fångar, säger de, visst kan vi släppa dem, men då kräver vi amnesti och strafffrihet för alla brott mot de mänskliga rättigheterna. De används alltså för att trycka på så att det inte blir några undersökningar i Chile, för att sanningen skall döljas och rättvisa icke skipas.

Men hur förhåller det sig med president Aylwins påstående att det finns två slags politiska fångar, de som begått våldsbrott och de som fängslats på grund av åsikter? Vid ett besök nyligen i Brasilien förnekade han att det finns politiska fångar kvar i fängelserna sedan han släppt de enklare fallen.

– Aylwin försöker upprätta en skillnad mellan dem som varit inblandade i strid och de övriga. Men folket gör ingen sådan åtskillnad. Vi har på bara kroppen upplevt vad en folkmordspolitik innebär

där de mördade tusentals landsmän. Hela världen har kunnat se de lik som grävts upp ur sanden ur hemliga gravar. Det var människor som inte ens fick en rättgång. De bara ställdes mot väggen och sköts, mördades kallblodigt.

Vi menar att folkets uppror mot detta tyranni är helt berättigat och absolut nödvändigt. Annars skulle Pinochet sitta kvar än idag där i palatset och styra med allt vad det innebär.

Tack vare de politiska fångarnas kamp tillsammans med folket och folkrörelsen är herr Aylwin idag republikens president och kan han idag leda en övergångsregering mot demokrati.

Den här öppningen, övergången till demokrati, kommer att innebära en lång motståndskamp. Detta är folk medvetna om och har lärt sig ända sedan -73 genom civil mobilisering och sina olika aktioner. Jag tror att den internationella opinionen också förstår att inför en folkmordsdiktatur som den vi haft i Chile, så måste man försvara sig och organisera sig och kämpa bestämt.

Inget annat har de politiska fångarna gjort.

Nu finns det ju fortfarande vänstergrupper i Chile som inte godtar den nuvarande »demokratiska» regimen utan använder sig av våld för att nå sociala mål. Hur ser du på denna kamp?

– Jag tror man måste särskilja två saker. För det första, oavsett vad man tycker och vilken politisk uppfattning man kan ha om de här aktiviteterna, så kämpar vi för att de här kamraterna (när de fängslas) ska erkännas som politiska fångar.

De ska ha samma rättigheter och skall få vistas tillsammans med övriga politiska fångar. Det är ett både humanitärt och politiskt krav.

Beträffande vad jag anser, det vill säga vad mitt parti står för, så deltar vi inte i dessa aktiviteter. Vi menar att vi nu befinner oss i en ny historisk period där folkets och de revolutionära krafternas viktigaste uppgift är att åter bygga upp det sociala och politiska nätverket som blev väldigt skadat och försvagat under de 16 åren av diktatur.

Vi anser att vi måste fortsätta framåt tillsammans med den folkliga rörelsen och kräva mer politisk frihet och mer medbestämmande, och också nå en större grad av social rättvisa. För det chilenska folkets levnadsbetingelser, ekonomiskt och politiskt, är fortfarande urusla. Det viktigaste är alltså att stärka och utvidga den folkliga rörelsen och ge den ett klart politiskt perspektiv.

Likasa måste de folkliga politiska partierna integreras i folkets konflikter och i kampen.

Det här anser vi vara den viktigaste uppgiften i dagsläget. Därför delar vi inte den linje som förespråkar väpnade aktioner. Alla politiska grupper har en stor gemensam uppgift och det är att effektivt i grunden besegra pinochetismen. I den kampen behövs mycket mer folk.

Väpnade aktioner kan nu spela ultrahögern i händerna. Problemets lösning ligger hos ett organiserat och medvetet folk.

MIR avvisar alltså inte tanken på uppror om det råder enighet hos folket om saken?

– MIR är ett parti som alltid har framhållit att om man vill nå djupgående strukturella förändringar av samhället, dvs revolutionära förändringar, så är det nödvändigt att förbereda sig för den väpnade attack som bourgeoisin kommer att tillgripa för att behålla sin makt.

Vi avvisar alltså inte av principiella

På kvällen den 4 september 1989, under valkampanjen, mördades hennes make med 12 kulor när han vandrade hemåt efter ett möte.

Jecar Neghme var en av MIR:s främsta ledare. Hans mördare: Pinochets utsända.

etiska skäl väpnad kamp. Vi menar också att folket måste förbereda sig. Vi har upplevt 1973 och det blev helt klart hur bourgeoisin och krigsmakten reagerar när deras intressen hotas; när folket går framåt och bygger upp sin egen demokrati.

Det finns alltså inget etiskt problem utan bara ett politiskt. I dagens Chile är denna slags aktioner inte lämpade. Det är bekymmersamt att vissa vänsterkrafter inte upplever att vi befinner oss i en förändringens tid, att de tänker: I Chile har inget som helst inträffat. Visst har förändringarna varit otillräckliga och fruktansvärt begränsade. Men i alla fall har en hel del ändrats. En grundläggande sak är att folkets beredskap och förväntningar har ökat.

Militära aktiviteter kan inte ha framgång utförda av små elitistiska grupper.

För att militär aktivitet skall vara effektiv måste den ske när folket ber om den, genom alla invånares medverkan på olika nivåer. Men i sin helhet.

Det där bevisade nicaraguanerna. De står som exempel för hela Latinamerika på en verklig befrielsekamp. Där stod en majoritets vilja bakom och nästan ett helt folk deltog.

Vilka i Chile bekymrar sig idag om de politiska fångarnas befrielse? Vilken styrka har de?

— Rörelsen för försvaret av mänskliga rättigheter är idag integrerad i de folkliga organisationerna. Människorättigheterna och de politiska fångarnas öde är fast förankrade i dessa organisationer. Till exempel har vi ett nära samarbete med landsorganisationen CUT:s MR-avdelning, med de demokratiska grannskapskommittéerna, med elevcentra på högskolorna och universitetet. Jag ser att stödet för de politiska fångarna ökar för varje dag. Ett nätverk för effektiva påtryckningar tar form.

Hur många politiska fångar tillhör för närvarande MIR?

— Jag har ingen säker siffra. Vi vägrar att göra någon skillnad på fångar från olika politiska grupper. Vårt moraliska engagemang är lika för alla vare sig de tillhör MIR eller annat politiskt parti i denna situation, de må vara kommunister, socialister eller tillhöra FPMR. Alla är våra kamrater som vi har lika kära, och som vi kämpar för tills de befriats.

Vem har idag den reella makten i Chile? Regeringen eller armén? Hur kommer relationerna mellan folket och dess väpnade styrkor att bli framöver?

— Vad vi ser i Chile är ett dubbelstyre (dualidad de poder). Å ena sidan har demokratiska krafter kunnat inlemmas i regeringen. Men inom statsapparaten bedriver pinochetanhanget en maktstrid som hindrar de demokratiska krafterna att avancera. Ta ett konkret exempel: den juridiska makten. Domstolsväsendet har inte kunnat förändras det minsta sedan de demokratiska krafterna övertog regering-

Besökskö utanför fängelse i Santiago

Foto: Ingvar Enghardt

en. Det är en mycket reaktionär kraft som helt står i pinochetismens tjänst.

Ett annat exempel: I parlamentet, i senaten sitter delegater som inte är valda. Nio är utsedda av Pinochet och har samma inflytande som de demokratiskt valda.

Annu ett exempel: General Pinochet fortsätter som chef för krigsmakten. Och denna har i sin tur överinseende över regeringen genom det så kallade »Nationella säkerhetsrådet». Pinochet fortsätter som övervakare av övergångsprocessen.

Arméns officerare är förstas handplockade av Pinochet.

Centralbanken — som ger ut landets sedlar och reglerar ekonomin — är fristående från regeringen. Vi har alltså en regering som inte kan påverka penningmängden, inte ändra på det ekonomiska

systemet eller ens ge det en annan inriktning.

Allt det här visar ju att landet har en dubbel styrelse. Krigsmakten har inte kunnat förändras det minsta; samma struktur, samma ideologiska grund, utbildad i samma skola av samma officerare som under Pinochets regering.

Vad kommer att uträttas på dessa fyra år till nästa val?

— Det beror på hur den folkliga rörelsen och vänstern lyckas återhämta sig. Den är idag »arbetslös», är inte en aktör på den politiska scenen.

Vi hoppas att det ska bli möjligt att bygga upp en ny folklig rörelse som inte bara förmår lämna röster i val, utan som kan ingripa i vardagen för sin egen framtid.

INGVAR ENGHARDT

Med lupp

Höstens ruskmörker och kyla tränger sig på här i djupa Gästrikland och sveper in Färneboskolan i en gråtrist slöja.

Men vad bryr sig skolan om det?

Här pågår en febril aktivitet och en upprymd stämning råder, allt skall göras och alla irrar hit och dit och vet inte vad. Resfeber kallas det visst.

Om sju dagar och nätter börjar den efterlängtnade tremånaders-perioden i Chile.

Onsdagen den 21 november på förmiddagen lyfter vi från Landvetter, drygt trettio timmar senare är vi i Chile och värmen.

De senaste dagarna har det sista fin-slipats med kontakterna i Chile och huset har fått en sista översyn innan tillbomningen. Vi har även hunnit med en stämningssfull julfest med ett julbord som dignade av sillsallader, köttbullar, prinskorvar, tårtor, Janssons och mycket annat gott.

Det var faktiskt inte svårt att få julstämningen att infinna sig när pepparkaksdoften spreds genom huset.

Efteråt hade vi julklappsutdelning.

Men dagarna har gått och sillsallaten har, sin ilsket rosa färg till trots, mist lite av sin forna charm efter att ha gått igen i varje måltid sedan dess.

Vi skall passa på att tacka för de beställningar på resebrev vi har fått. Det blev faktiskt drygt hundrafemtio stycken. Tack för hjälpen!

Det har varit hårda tider när det gäller ekonomin beroende på att vi inte lyckades få ut allt från studiemedelsnämnden.

Med viss utomstående hjälp klarade vi att få ihop till sista öret, tack för det!

Det mesta är ordnat nu vad gäller resan, även om vi nog inte känner det riktigt så.

Det är nu sista dagen på skolan före avresan och natten och snön sänker sig över oss.

Låt oss berätta om våra planer för de tre månaderna i Chile!

Chile – en befängd geografi

Chile har kallats för ett land med en befängd geografi. Lika långt som mellan Stockholm och mitten av Sahara, 420 mil, men ändå inte mer än cirka 20 mil brett ligger det som ett smalt band mellan Stilla havet och Anderna, bergskedjan som bildar gräns till Argentina.

I norr ligger den torra men salpeterrika Atacamaöknen och i mitten där de flesta människor bor och där huvudstaden Santiago ligger finns den fruktbara central-

Sedan i somras har ett 20-tal ungdomar hållit till på Färneboskolan, pluggat spanska och förberett en studieresa till Chile.

Första »resebrevet» kommer här. Från Chile väntas flera spännande rapporter.

dalen. Söderut däremot liknar klimatet och landskapet mer Sveriges med regn och kyla.

Jag visste inte mycket om Chile innan jag började arbeta med kursen, men nu har en bild vuxit fram av ett land som faktiskt betytt en hel del för Sverige. Dels genom de cirka 30 000 chilensare som bor här i Sverige och dels genom de stora politiska svängningarna på 70-talet som engagerade folk runt hela jorden.

Marknaden styr

Under de 16 år som diktaturen har varat verkar militärerna ha förändrat det chilenska samhället en hel del; oppositionsgrupper och fackföreningar har motarbetats, marknaden styr nästan alla områden där det är möjligt att göra profit och den ökade fattigdomen och förtrycket har kanske gjort att folk tvingats tänka

mer på sin kortsiktiga överlevnad. Chile har blivit ett laboratorium för nyliberalismens profeter och ett exempel på verkligheten bakom den marknadsanpassningstrend som sveper över världen i dag, inklusive Sverige.

Många tjänar naturligtvis på systemet i Chile, speciellt de stora företagen och överklassen, medan levnadsstandarden sjunkit reellt för en stor del av befolkningen sedan 1973. En del säger att Chile är det land i Latinamerika som har de bästa ekonomiska förutsättningarna för en gynnsam utveckling trots att antalet människor som tvingas livnära sig som skopputsare och gatuförsäljare av olika slag aldrig varit så stort som idag.

Idag hade vi en föreläsare som berättade om en av de grupper som fått betala för Chiles »ekonomiska under», nämligen säsongarbetarna inom fruktindustrin som har tillfälliga och uselt betalda anställ-

en på Chile

Ill: Jan Volny

ningar. Ofta vet de inte heller vilka stora mängder farliga gifter de utsätts för. Detta kommer att bli en av de saker vi kommer att ha i bakhuvudet när vi besöker landet.

Vi skärskådar demokratiseringsprocessen ...

I valet 1989 som var det första någorlunda demokratiska valet på 16 år fick oppositionen 60 procent av rösterna men inte mer än 21 av de 48 platserna i senaten. De kan därför inte ändra de demokratiska grundlagarna som binder upp regeringen utan ger istället militären – Pinochet är fortfarande arméchef – och de närstående högerkrafterna stor makt.

En annan aspekt av demokratin som några av oss ska titta närmare på är om och hur demokratin fungerar på lokal nivå. Vilka möjligheter finns det att bygga gräsrotsorganisationer? En annan grupp

på kursen ska studera maktapparaterna, bl a kyrka, massmedia och utbildningsväsendet och deras roll i demokratiseringsprocessen.

... och Mapucheindianernas situation

Denna beskrivning av Chile är kanske den mest kända i Sverige. Den tidigare historien är inte lika uppmärksam, inte ens i Chile. Historien förtäljer att till detta land invandrade folk för 20 000 år sedan. Mapuchefolket som bodde i de södra delarna lyckades kämpa emot både Inkarikets försök till ytterligare utbredning och spanjorernas våldsamma framfart. Om två år, 1992, kommer det på många håll att firas att det är 500 år sedan Columbus upptäckte Amerika, men fortfarande erkänner många inte ursprungsbefolkningens rättigheter i Latinamerika.

En av våra temagrupper ska titta närmare på just hur Mapucheindianernas situation är i Chile.

Bakom rubrikerna

Det här var en bit av den bild jag skapat mig av Chile. Snart ska vi konfrontera våra kunskaper och föreställningar med verkligheten under de tre månader vi ska resa i Chile. Då ska vi försöka lära känna vardagen bakom rubrikerna i våra dagstidningar och samtidigt få ett intryck av hur demokratiseringsprocessen fungerar.

Bor hos familjer

Efter en tio-dagars spanskakurs på skolan El Canelo utanför Santiago, ska vi i tre veckor i december bo och delta i livet hos olika familjer, från kuststaden Tocopilla i norr till ön Chiloe i söder. Sju av oss kommer att bo på landsbygden i södra Chile, bl a hos bönder som är organiserade i ett bondekooperativ. De flesta andra kursare ska bo hos familjer i städer eftersom Chile är ett väldigt urbaniserat samhälle. Cirka 80 procent av befolkningen bor i städer, en lika stor andel som i Sverige.

Efter nyår börjar så vår temaperiod då vi är indelade i 5 grupper:

I demokratiens utkanter; mapucheindianerna, kvinnor och politiska fångar

Gräsrotsdemokrati

Maktapparaten i samhället kontra en demokratisering

Ekologi med bl a de svenska skogsföretagens agerande i Chile

Kulturen i samhället

Efter en friperiod ska vi sedan den sista tiden göra ett solidaritetsarbete tillsammans med chilennare, kanske med en studentorganisation.

Vad vi har hört verkar det vara ganska lätt att få kontakt med folk och organisationer. En hel del hjälp med kontakter och planering har vi fått av chilennare här och såna som återvänt.

Tillbaka i februari

Vi åker till Chile den 21 november och kommer tillbaka den 20 februari nästa år. Då ska vi sammanställa våra erfarenheter i olika informationsprodukter. Framför allt har vi pratat om att göra en turné på skolor i samband med insamlingen »Operation Dagsverke» i april nästa år.

Välkomna att följa med i mötet mellan hemlandet för en av våra största invandrargrupper och 24 nyfikna »gringos». Vi ska försöka ge er glimtar genom våra resebrev från Chile. Vi hörs strax!

PÄR och MARTIN

Ingen rättvisa!

Utan stöd av en stor folklig mobilisering kan Chile aldrig nå demokratin, menar Sergio Ramirez, chilenske, välkänd kommentator i exilpressen. Men han ifrågasätter starkt att regeringen Aylwin vill ha det stödet. Rättvisan för de mördade, försvunna och politiska fångarna förblir ett frågetecken.

Chilebulletinen: – Det kommer oroande och motsärande nyheter från Chile. Ena dagen, som den 18 september, upprepar Pinochet inför krigshögskolans elever det som han sade för ett år sedan att »det blir slut på rättstaten, om de så mycket som kröker ett hår på någon av mina män». Han skulle inte tveka att göra en andra kupp om det var »nödvändigt».

Vid en Rotary-lunch den 10 september hade han uttalat sig förkännande om den tyska armén. För detta blev han uppkallad till president Aylwin den 20 september och fick sig en skrapa. Han fick be om ursäkt för att han förolämpat tyskarna men inte för sitt kupphotande!

Vem styr egentligen Chile?

Sergio Ramirez: – Vad vi ser i Chile är en modell av »begränsad demokrati», en demokrati i villkorlig frihet. Villkoren hade utformats minutiöst av diktaturregimen och de accepterades sedan av partierna i »Concertacion»-koalitionen.

Idén kommer nu ursprungligen inte från Chile, den har utarbetats i USA inom organ som handskas med »bakgårdens» problem. Sina pretentioner på en fortsatt diktatorisk kontroll stödjer Pinochet dels via den juridiska apparaten, med sin grundlag från 1980 och vimlet av tillhörande lagar och dekret. Han har fortfarande avgörande militära maktmedel i sin hand. Han stöds dessutom av mäktiga grupper inom den nationella ekonomiska sfären.

Accepterar militär kontroll

Vi har alltså en civil regering, som inte vågar eller ens försöker bryta med diktaturens lagstiftning och den påtvingna maktfördelningen. Man accepterar militär kontroll och garanterar strafffrihet för dem som förbrutit sig mot de mänskliga rättigheterna på det grövsta och man bibehåller den ekonomiska modellen, som tjänar det nationella och transnationella storkapitalet.

Aylwin har den formella makten. Pinochet och armén har den reella och han utövar den i den ekonomiska, sociala och politiska högerns intresse.

Chb: – Den 25 augusti förklarade Chiles högsta domstol att Pinochets »amnestilag» från mars 1987 är grundlagsenlig.

Skall allt våld som drabbat människor av politiska skäl glömmas och inte ens utredas? Kan verkligen ett demokratiskt parlament gå med på den saken?

Ramirez: – Det där bevisar bara hur pass den här höga rättsvårdande instansen är insytlad i den repression som säkerhetspolisen och militära kårer utövar mot det chilenska folket. Utslaget ger strafffrihet för den större mängden förbrytelser diktaturen begick. Det skall hindra att sanningen blir uppdagad och att de kriminella får en dom. Det tapper till »den lagliga vägen» för rättvisan.

Det här driver dem som drabbats härstaddast att ta rättvisan i egna händer. Det är inte dessa som vill rättvisa som är de ansvariga. Nej, de ansvariga är de som tvingade fram en amnesti som saknar all legitimitet i sig. Ett verk av en diktatur som tillgriper vapenmakt för att nå sina syften och som beskyddar kriminella.

På en vulkan

Om inte verklig rättvisa tillämpas här så kommer förbrytarna mot de mänskliga rättigheterna att gå straffria och Chile kommer att fortsätta sitta på en vulkan.

De mördade har namn. Mördarna likaså, det vet hela världen. Dessvärre är det bara de mest konsekventa och små anhängargrupper som verkligen kämpar för att få fram sanningen och nå rättvisa.

Inom regeringen och de partier som stödjer dem, får man leta efter en sådan politisk vilja.

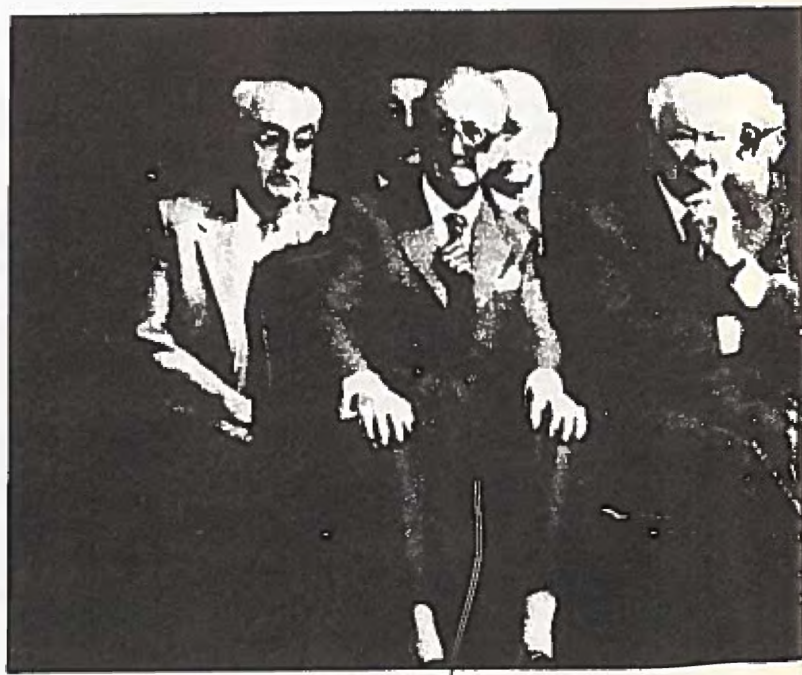
Chb: – Concertacion fick ju igenom en del reformer av grundlagen från 1980 innan valet. Var det inte viktiga saker för en demokratisk utveckling?

Ramirez: – Dessvärre inte. Motsättning- en demokrati/diktatur kommer att överleva den här regeringen. För att steget från diktatur till demokrati skall kunna tas, krävs att det fascistiska innehållet i grundlagen avskaffas, artiklar som praktiskt taget omöjliggör att den ändras. Men Concertacion har ju förbundit sig att respektera Pinochets lag. En förändring kan alltså bara komma genom folkets beslutsamma kamp för att spränga de antidemokratiska gränserna.

Chb: – Justitieministern Cumplido har lagt fram förslag om en lag som skulle få

De här herrarna beslutade den 25 augusti i år att mördare, kidnappare och torterare ska gå straffria om brotten skett före 1978. »Amnestin är grundlagsenlig.»

Chiles Högsta Domstol

loss de politiska fångarna ur fängelserna efter nya utredningar. Högerpartierna har urvattnat förslaget och efter fynden av massgravarna i norr gick överenskommen i baklås. Finns det någon chans att de skall släppas snart?

Ramírez: — De politiska fångarna har alltid vägrat att låta sig betraktas som förhandlingsbara hos de politiska partierna i utbyte mot strafffrihet för Pinochets mördare. Men så småningom blev de ändå en handelsvara i övergångsprocessen. Först föreslog regeringens lagutkast att flera av dem skulle kunna få provisorisk frigivning (deras processer skulle fortgå) medan folk som våldfört sig på människorättigheterna och deras medhjälpare kunde sitta i parlamentet! Detta är inte bara orättvist, det saknar all moral!

Landsförvisning

Då skulle många politiska fångar sitta i demokratins fängelser. Alltså hittade regeringen på att de skulle kunna »självförvisa» sig till utlandet. De som inte får frigång skulle få välja att försvinna från Chile. Så straffar denna förträffliga demokrati dem som kämpat konsekvent mot diktaturen! Samma metod som diktaturen använde för att sprida ut tusentals politiska fångar över världen.

Nyligen träffade regeringspartierna och ultrahögern Renovacion Nacional, ett avtal om de politiska fångarna. De skulle släppas mot att agenter i Pinochets säkerhetspolis skulle gå straffria vad de än begått för brott. Aylwin skulle få rätt att ge amnesti åt politiska fångar såväl som åt dem som begått brott mot de mänskliga rättigheterna. Inte alla fångar skulle släppas så snabbt. De flesta skulle kunna bli fria under första kvartalet 91. Övriga får sitta kvar tills de väljer att gå i exil.

Chb: — Varför går inte parlamentarikerna fram mer beslutsamt mot Pinochet? Vad har de att förlora?

Ramírez: — Både parlamentarikerna och regeringen har visat sig ynkligare än till och med tjänstemän i ministerierna när det gäller att sätta hårt mot hårt mot ex-diktatorn.

I allt sitt handlande visar de en inställsamhet och ett sökande efter samstämmighet med pinochetismen. Folkets krav på djupgående förändringar i den ekonomiska modellen och en ändring av det juridiska system man ärvt, det tar de lätt på.

Hur svaga de är, visade sig än en gång när de vägrade stödja Kristna Vänsterndeputerandena Naranjo och Aguilós initiativ för att ställa Pinochet inför konstitutionsdomstolen. Inte ens tio (10) röster fick det!

Rädda för Pinochet

Så fort Pinochet hotar blir de skrämda. De tänker tydligen bara på att inte förlora sina ekonomiska förmåner. Då böjer de sig hellre för diktaturens lagar. Kristdemokraternas ordförande Andres Saldivar förklarade att: »det är inte lämpligt» att anklaga Pinochet, »med konstitutionsmål ska man inte spela». Jorge Arrate från Socialistpartiet tillbakavisade initiativet med argumentet att hans parti och »Concertacion» strävade efter »försoning och ett återuppbyggande av den demokratiska samlevnaden bland chilensarna».

Otroligt att man föreställer sig att kunna »försonas» och »samleva» med dem som krossade demokratin 1973 och som släppte loss ett sannskyldigt folkmord över ett försvarslöst folk.

Chb: — Vad menar du att folket har för möjligheter att bli av med diktaturens arv? Att utplåna denna skam?

Ramírez: — Verkligheten visar ju att Aylwins regim alltför snart var bakbunden i en institutionell järnbur, som hindrar varje framsteg mot sann demokrati. Där ligger fröet till en social och politisk kon-

Foto: tidskriften Analisis

Ett av offren i Pisagua.

flikt med diktaturen. Det beror på hur den blir löst om folket skall få sin demokrati.

Regeringens svaghet behöver dock inte vara ödesdigert. Reaktionens överlevnad och parallella makt i en övervakad övergångsprocess har inte en given utgång. Om den stora majoriteten samlar sig till ett bestämt motstånd och är beredd att bruka alla former av kamp, så är fångenskapen inte ett öde givet för all framtid.

Tyvärr tycks regeringen och partierna inte göra mycket åt situationen. Det är bara den enhet som nu växer fram inom vänstern som kan öppna vägen till att besegra fascismen.

Chb: — Hur ser du på Rettig-kommissionen? Har den betydelse för den folkliga mobiliseringen? Man fick det intrycket av Chilebulletinens rapportering (3/90).

Ramírez: — Syftet med kommissionens arbete framgår ju av namnet: »Kommissionen för sanning och försoning». Det vill säga att i bästa fall kan rapporten ge klarhet i en del fall, om vilken som mördats, bortrövats och försvunnit. Man kan ha hittat de flesta liken. Sen kommer man att förklara att »hela samhället har ett kollektivt ansvar för det våld som utövats i landet». Och som konsekvens av detta påstådda ansvar kommer man att formulera nödvändigheten av »försoning och förlåtelse».

Slutligen kommer man att rekommendera strafffrihet åt bödlarna. Man kommer att »gottgöra» de anhöriga med någon form av pension och återupprätta de mördade »moraliskt».

Amnestilagen hinder

Men Rettig-kommissionen kommer inte att kunna dra ett slutstreck under folkmordsprocessen. Faktum att den legala vägen är spärrad för rättvisan, för att de skyldiga skall kunna gripas, dömas och straffas lämnar ett frågetecken hos de anhöriga, hos människorättskämpar och den vänster som inte accepterar brott utan straff.

INGVAR ENGHARDT

Det finns nyheter

...och så finns det
Nödvändiga Nyheter.

Tidskriften om
tredje världen
och våra massmedier

Sätt in 90 kr och Du får
fyra nummer i brevlådan.
Eller beställ gratis provex.

Pg: 478 58 84 - 0
Tel: 040 - 19 30 00

Detta vackra kort

och sju stycken andra kan du skicka efter
från oss. De är i fyrfärg och kostar
3 kr/st, alla åtta får du för 20 kr.

Välkommen med din beställning till:
Chilekommittén, Box 622, 101 32 Stock-
holm. Enklast beställer du genom att
sätta in summan på pg 88 72 33-5, Chile-
kommittén, skriv vykort på talongen.

Utkommer inom kort!

Kampens och förtryckets spår Chile 1973 - 1990

Så kallas ett 70-sidigt häfte som
Chilekommittén ger ut om diktatur-
tiden i Chile.

Det är en genomgång, politiskt, eko-
nomiskt, socialt av Chile under militär-
regimen. Ett försök att svara på frågor
som: Hur har de drygt 16 åren präglat
det chilenska samhället? Vilka spår har
förtrycket, kampen för överlevnad och
kampen mot repressionen lämnat?

Skriften är tänkt som tredje delen av
Chilekommitténs studiematerial »En
cirkel runt Chile och Latinamerika» men
kan också läsas fristående.

Priset blir cirka 50 kronor.

Är du intresserad? Hör av dig med en
beställning!

Skriv till Chilekommittén, Box 622,
101 32 Stockholm.

BREVMÄRKEN!

Karta med 24 märken i fyr-
färgstryck, flera olika motiv.
Pris 12 kr. Beställ från: Chile-
kommittén, Box 622, 101 28
Stockholm. Eller sätt in sum-
man på pg 88 72 33 - 5. Skriv
brevmärken på talongen.

OPERATION DAGSVERKE "ELEVER HJÄLPER ELEVER"

Förra gången var det Uganda, nu vill
Eleveorganisationen slå ett slag för Chile
och Brasilien. Det gäller nästa års Opera-
tion Dagsverke som går av stapeln den
25 april och 10 oktober 1991.

Som vanligt står det eleverna fritt att
ta egna initiativ till kontakter och lönan-
de aktiviteter. De flesta brukar förena
nytta med nöje och göra Operation Dags-
verke till något alldeles speciellt. Insam-
lingar på stan, gatuteater, kommun- och
företagsjobb är kanske det vanligaste.
Meningen är att »elever ska hjälpa elever».

Skolorna kan välja mellan att delta i
april eller oktober.

Jordbruksskolor i Chile

Nästa år genomförs Operation Dags-
verke gemensamt i hela Norden. Totalt
räknar Eleveorganisationen med att få in

60 miljoner kronor, pengar som fördelas
på sex samarbetsorganisationer. Utbetal-
ningen kommer att ske 1992.

I Chile samarbetar man med SEPADE,
en radikal pingströrelse, som har verksam-
het på universitet och skolor. Tanken är
att ge stöd åt människor på den chilenska
landsbygden genom att bygga tre jord-
bruksskolor. En av dem har man tänkt sig
i Bio-Bio-området, men väntar ännu på
klartecken.

I Brasilien är behovet av organisering
större och där satsar Eleveorganisationen
på fem projektområden:

- landsbygden
- Amazonas (två olika projekt)
- slumområden
- gatubarn

På Eleveorganisationen jobbar just nu
två anställda för fullt med Nordiskt
Operation Dagsverke. Helena Winberg är
en av dem, med titeln dagsverkssekre-
terare:

- Att vi valde Latinamerika den här
gången beror mest på att det är så tyst
därifrån. Öststaterna har ett mycket högre
nyhetsvärde och verkar ha slagit ut
all annan rapportering i pressen.

Eleveorganisationen har skickat folk
både till Chile och Brasilien för att knyta
kontakter och informera sig.

- Situationen är fortfarande helt
enkel för jävlig i Latinamerika, menar
Helena.

Studenter från Chile hit

Både Chile och Brasilien befinner sig
i ett utvecklingsskede som är intressant
för Eleveorganisationen att stödja. Inte
minst vill man nå ut med information om
länderna i Sverige.

I januari kommer det att finnas fyra
anställda informatörer på Operation
Dagsverke och till oktoberveckan kom-
mer dessutom studenter från Chile hit.

Men det räcker inte eftersom informa-
tionskampanjen ska drivas på 700 skolor.

- Vi håller på att sätta ihop en lista
över föreläsare som kan ställa upp runtom
i landet. Många fler behövs!

ELISABETH SIVERTSSON

De flesta temadagarna kring Chile
och Brasilien kommer att genomföras i
mars och april 1991.

Arvode och reseersättning utgår från
Eleveorganisationen och Operation Dags-
verke.

Ta kontakt snarast!

Eleveorganisationen Tel 08/662 38 82
Sturegatan 62 08/661 93 87
114 36 Stockholm

DÅ BESTÄMDE JAG MIG FÖR ATT LEVA

Av Annika Holm och Siv Widerberg
Rabén & Sjögren

»Mamma sade att kriget började cirka tio dagar efter att jag hade fötts. Jag levde i krig ända tills jag kom till Sverige.»

Orden tillhör en 13-årig armenisk pojke som med sin familj flytt undan från förföljelse i sitt hemland Turkiet, rakt i armarna på krigets Libanon, för att till slut hamna i Sverige.

Hans berättelse är en av de 29 skildringar av barns och ungdomars första möte med Sverige som Annika Holm och Siv Widerberg ställt samman.

För kanske första gången, i den här formen, träder de osynliga asylsökandena fram. De som agerat betydselösa iakttagare vid polisförhör och sakbehandlingsringar. De som varit tvungna att lämna hem och vänner, invanda lekplatser och skolor för de vuxnas skull. Alltid vid sidan om. Aldrig fått några frågor.

Det är barn från hela världen som minns och berättar. Vi får följa Josra från Irak på flygresan till Sverige. Beata minns hur mormor grät och färlan lämnade Polen. Andres var tvungen att fly från Chile för att pappan varit politiskt aktiv. Adoptivbarnet Stefan kom från Thailand direkt till ett snöigt Arjeplog och var livrädd för att bli mobbad.

Boken rymmer ett stycke historia, ett viktigt kapitel i dagens samhällsbild. Barnen berättar utan omsvep om krig och död, lidande, rädsla och förhoppningar. Vi påminns om hur viktigt det är att ställa frågor och lyssna. Även om det är lätt att bli skrämde av alla grymma upplevelser så unga människor runt omkring oss ofta bär på i tystnad.

Ingens bakgrund är den andres lik. Vad vi alla har gemensamt är att vi lever här och nu i detta land som kallas Sverige.

ELISABETH SIVERTSSON

TREDJE VÄRLDEN
I TOLV SVENSKA
DAGSTIDNINGAR

Beställ rapportboken, skriven av
journalister och forskare, för 75 kr!
Nödvändiga Nyheter, Box 7002,
20042 Malmö. Tel: 040 - 19 30 00

Chile:

Dagbok okt - nov

11 okt

Chile blev medlem i Grupo de Rio, ett latinamerikanskt samarbetsorgan bildat 1986 som en avhängare av Contadora-gruppen.

12 okt

Andres Zaldivar, ordförande i Kristdemokratiska partiet förklarade att de lönehöjningar CUT begärt inte kan komma i fråga. Inflationen bekämpas inte med löneförhöjningar, sade han.

14 okt

Tidpunkten för de kommande kommunalvalen är nu en konfliktfråga för regeringsalliansen Concertacion och högern i parlamentet. Man har lyckats göra upp med högerpartiet Renovacion Nacional om att ändra grundlagen så att borgmästarna i fortsättningen utses genom allmänna val. Tidigare tillsattes borgmästarna av Pinochet.

14 okt

Jorge Palma, talesman för en MIR-fraktion deklarerade att »regeringen har svikit det chilenska folket» och att »för att skapa ett rättvist samhälle är den väpnade kampen en acceptabel metod.

16 okt

En representant för Amnesty International besökte president Aylwin och anhöll om en snabb lagstiftning för att lösa de politiska fångarnas situation och begränsa militärdomstolarnas makt. Han överlämnade också en rapport om användandet av tortyr under den nuvarande regeringen.

17 okt

Under det spanska kungaparets besök i Chile undertecknades ett ekonomiskt avtal. Spanien skall bistå med 2000 miljoner dollar till olika projekt.

18 okt

Domaren Monica Tagle omkom då hennes bil exploderade. Hon arbetade med utredningen av mordet på Aurelio Sichel där arméofficerare utpekades som skyldiga.

23 okt

Kommunistpartiet firade legaliseringen av partiet. Volodia Teitelboim betonade partiets demokratiska karaktär.

26 okt

En av Pinochets livvakter Victor Valenzuela Montecinos sköts ihjäl av FPMR utanför sitt hem. Valenzuela, medlem i säkerhetsspolisen sedan 1973, var med vid attentatet mot Pinochet 1986 men överlevde då.

27 okt

Pinochet tillsatte en kommission ledd av brigadgeneral Fernando Torres för att »undersöka» Cutufa-skandalen. Torres är känd för att som åklagare ha försökt att »med lagliga medel» störa Vicaria de la Solidaridads verksamhet.

2 nov

Lönehöjningar på 25 procent under det kommande året annonserades av ekonomiminister Carlos Ominami. Facket anser lönehöjningarna otillräckliga.

3 nov

Den maskningsaktion som fängelsevakterna hade börjat den 31 oktober tog slut. Vakterna tyckte att de politiska fångarna behandlades alldeles för mildt och att det ledde till disciplinproblem.

4 nov

PS, Chiles Socialistparti, höll enhetskongress uppkallad efter Salvador Allende i Valparaiso. En centralkommitté på 97 personer utsågs. Den marxistiska listan ledd av Manuel Almeyda fick 33,2% av rösterna följt av Isabel Allendes med 27,7% och Ricardo Lagos' lista med 24,5%. Almeyda blir därmed generalsekreterare. Ordförande blir Jorge Arrate och viceordförande Ricardo Nunez.

Till PS anslöt sig nu Luis Mairas Izquierda Cristiana (Kristna Vänstern).

4 nov

En bomb exploderade i en restaurang i Valparaiso. Sju sårades, två av dem tillhörde besättningen på amerikanska flottans »Abraham Lincoln».

7 nov

Patricio Castro begärdes häktad misstänkt för mordet på Aurelio Sichel förra året.

14 nov

Marcos Ariel Antonioletti, medlem av gerillagruppen Lautaro fritogs under ett läkarbesök utanför fängelset.

16 nov

Huset där den fritagne Lautaro-medlemmen höll sig gömd omringades av polis och Marco Ariel Antonioletti dödades.

Recension

En bok om ECUADOR

Det finns inte många böcker om Ecuador på svenska, endast ett par utgivna under 70-talet. Anders Rossings och UBVs »Ecuador – folk och fakta» fyller därför ett stort tomrum och rätar ut många frågetecken kring ett land som tycks vara helt ointressant för svenska massmedia.

På drygt 300 sidor ges en fyllig och levande introduktion till landet, dess historia och dess människor. Författaren har valt att varva faktsäckade kapitel med intervjuer och personporträtt, vilket gör boken lättläst. Ett bra språk och frikostighet med bilder är ett ytterligare plus.

Variationsrikt

»Lika varierande som det ecuadorianska landskapet, från det väldiga, ogenomträngliga och glest befolkade regnskogsområdet i öst, över Andernas bergskedja, med myllrande städer, bördiga dalgångar, majsbevuxna högplatåer, oändliga grässlätter och ständigt snöklädda bergstoppar, till banan-, kaffe- och kakaoplantagerna och de livfulla hamnstäderna vid den heta Stillahavskusten, lika varierande är sammansättningen av de människor och folkgrupper, som genom ödets försorg här kommit att leva sida vid sida. Och lika skiftande som landskapet, lika skiftande är människornas villkor.»

Så heter det i förordet som blir avstampet för en resa i landet där vi får träffa shuraindianan Ampan Karakas som

chockades av huvudstaden Quito dit han urbaniserats från Amazonasdjungeln. Vi får träffa textilarbetaren, småföretagaren, vänsterpolitikern och hans antagonist högerpolitikern, biskopen som omfattas av befrielsesteologin, fackliga aktivister, jordhungeriga bondeledare, arbetare, lärare, ledarskribenter osv. Inga slumpvis utvalda människor – utan satta i en helhet där författaren ger oss en bild av Ecuadors sjukvård, utbildning, media samt landets religiösa, politiska, ekonomiska och fackliga liv.

Spännande kultur och historia

Som många andra latinamerikanska länder styrs Ecuador av starka caudillos, karismatiska politiska ledare. Kapitlet om caudillon och de efterföljande miniporträtten av statsledarna sedan Velazc Ibarra på 30-talet är ett talande avsnitt om demokratins villkor i landet.

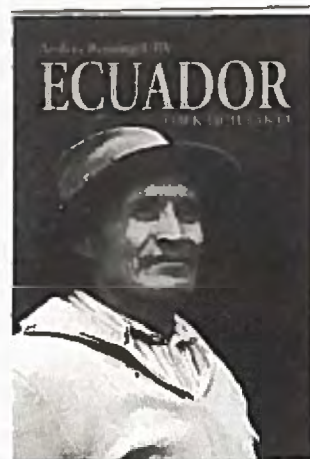
En pärla är guidningen i Quitos gamla stadsdelar där författaren knyter ihop kulturen med historien på ett spännande sätt. Landets historia har ett eget medryckande avsnitt och väcker många frågor kring gestalter som inkan Atahualpa, härskare över 1500-talets största välde, Eloy Alfaro, caudillon som de fattiga gillade, etc.

En detaljmärkning: Uppatakten står inte i samklang med resten av det lättlästa, medryckande innehållet. Lite skol-

boksaktigt börjar författaren att redogöra för landets läge, natur och klimat. Massor med namn, höjdangivelser och zonindelningar är knappast något som drar in läsaren i en bok som varje intresserad av latinamerikanska frågor borde ta del av.

Boken är slutligen förtjänstfullt utrustad med ord- och personförklaringar, källförteckning och litteraturlista.

HARALD GATU

Anders Rossing/UBV

ECUADOR – folk och fakta

kan beställas från UBV, Barnängsgatan 23, 116 41 Stockholm. Tel 08/714 09 85. Priset är 191 kr + porto.